

ม ง ค ล ที่ ๑ ๗
ส ง เ ค ร ะ ห์ ญ า ติ

ร อ ด ต า ย
เพ ร ะ อ า ศั ย ญ า ติ

ดูก่อนต้นรังผู้เป็นเจ้าแห่งป่าภุมมเทวาผู้สิงสถิตอยู่ในที่นี้
ท่านเป็นผู้ปรารถนาประโยชน์แก่หมู่ญาติ ดูก่อนสหยา
ข้าพเจ้าให้อภัยแก่ท่าน เชิญท่านไปเถิด ขอท่านผู้มีหมู่ญาติ
แวดล้อม ได้รับสักการะ ได้รับความเคารพ ดำรงชีพเป็นสุขเถิด

รอดตายเพราะอาศัยญาติ

๑๒

ใจของเราดวงเดียวนี้ แม้จะมีพื้นที่มากเพียงพอให้เราบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างเก็บไว้ได้ แต่จะดีกว่าไหม ถ้าจะเลือกสรรบันทึกแต่ภาพที่งดงามไว้ในใจ เพราะภาพในใจที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมส่งผลต่อชีวิตเราอย่างแน่นอน ขอให้เรามีชีวิตอยู่กับความดี เพื่อให้ใจดวงเดียวนี้มีแต่ภาพที่ดีเก็บไว้ ลักวันหนึ่ง หากเราต้องจากโลกนี้ไป ภาพในใจจะเป็นสิ่งที่เราภาคภูมิใจไปตลอดกาล เพราะใจเรานั้น เป็นอมตธาตุที่บริสุทธิ์ดีงามเสมอ

มีวาระพระบาลีที่ท่านกล่าวไว้ใน ภัททชาดก ว่า

“ดูก่อนต้นรังผู้เป็นเจ้าของป่า ภูมมเทวาผู้สิงสถิตอยู่ในที่นี้ ท่านเป็นผู้ปรารถนาประโยชน์แก่หมู่ญาติ ดูก่อนสหยาข้าพเจ้าให้อภัยแก่ท่าน เชิญท่านไปเถิด ขอท่านผู้มีหมู่ญาติแวดล้อม ได้รับสักการะ ได้รับความสะดวก ดำรงชีพเป็นสุขเถิด”

การสงเคราะห์ญาติมิตร เป็นมงคลในชีวิต เพราะตามธรรมดาแล้วไม่มีใครได้อยู่ตามลำพังในโลกนี้โดยไม่ต้องอาศัยคนอื่นหรือสิ่งอื่น อย่างน้อยที่สุด เราต้องอาศัยบิดามารดา ตลอดจนญาติสนิทมิตรสหาย และยังต้องอาศัยสิ่งอื่นๆ อีกมากมาย จึงจะได้รับความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตอยู่ รวมทั้งการสร้างบารมีด้วย ดังนั้น การสงเคราะห์ญาติจึงเป็นสิ่งสำคัญที่

รอตตายนพระอภัยญาต

๑๓

ขาดไม่ได้

แม้แต่พระลัมมาลัมพุทธเจ้ายังต้องสงเคราะห์ญาตเช่นกัน
*ในครั้งที่พระเจ้าวิทูทกะไม่พอพระทัยพระญาตของพระองค์ที่
เคยดูถูกดูหมิ่น เมื่อมีโอกาสจึงยกกองทัพมาทำลายเจ้าศากยะ
พระบรมศาสดาได้เสด็จมาห้ามถึง ๓ ครั้ง แต่ในครั้งที่ ๔ ทรง
ตรวจดูบุพกรรมของศากยวงศ์ว่า เคยทำกรรมหนัก เพราะใน
อดีตได้โปรยยาพิษลงในแม่น้ำ เป็นเหตุให้ผู้คนล้มตายมากมาย
พระองค์จึงไม่เสด็จไปในครั้งที่ ๔ แต่ใน ๓ ครั้งแรกนั้น ทรงทำ
หน้าที่ในการสงเคราะห์พระญาตอย่างเต็มที่ ทำให้พระเจ้า
วิทูทกะมีพระทัยอ่อนลง

เมื่อพระศาสดากลับจากการเสด็จในครั้งที่ ๓ รุ่งขึ้นทรง
เสด็จไปโปรดสัตว์ ครั้นเสวยภัตตาหารแล้ว พระองค์เสด็จเข้าสู่
พระคันธกุฎี ถึงเวลาเย็นพวกภิกษุได้ประชุมกันในธรรมสภา
ต่างกล่าวแถลงพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “พระศาสดา
ทรงแสดงพระองค์ให้พระราชากลับพระทัย ทรงเปลื้องหมู่ญาต
จากมรณภัย ทรงประพฤติประโยชน์แก่หมู่พระญาตทั้งปวง”
พระศาสดาเสด็จมาถึงตรัสถามว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
พวกเธอประชุมสนทนากันด้วยเรื่องอะไร” เมื่อพวกภิกษุ

รอดตายเพราะอาศัยญาติ

๑๔

กราบทูลเรื่องราวแล้ว พระพุทธองค์ตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น ที่ตถาคตประพจน์ประโยชน์แก่หมู่ญาติ แม้ในครั้งก่อนก็ได้ประพจน์แล้วเช่นกัน” ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลอาราธนาให้ตรัสเล่าถึงเรื่องในอดีต พระพุทธองค์จึงทรงนำอดีตนิทานมาเล่าให้ฟังว่า

ในอดีตกาล ครั้นพระราชาทรงพระนามว่าพรหมทัตมิได้ทรงละเมียดทศพิธราชธรรม ดำรงอยู่โดยธรรมในพระนครพาราณสี วันหนึ่ง ทรงพระดำริว่า “บรรดาพระราชานพในพื้นชมพูทวีป พวกเขาน้อยในปรารถนาลาสนาเสามาก เหตุนี้การสร้างปราสาทด้วยเสามากๆ จึงไม่เป็นของอัศจรรย์ ถ้าเช่นนั้นเราจะลองสร้างปราสาทเสาเดียวดูบ้าง ด้วยเหตุนี้เราคงเป็นพระราชผู้เลิศกว่าใครๆ” พระราชาจึงมีรับสั่งเรียกช่างไม้มาเฝ้าพลาตตรัสว่า “พวกเจ้าจงสร้างปราสาทเสาเดียว ให้ถึงความงามเลิศวิจิตรแก่เรา”

ช่างไม้เหล่านั้นพากันเข้าป่า พวกเขาพบต้นไม้ทั้งตรงทั้งใหญ่ เหมาะที่จะสร้างปราสาทเสาเดียวมาก ครั้นสำรวจเส้นทางที่จะนำต้นไม้เหล่านี้ไป ก็หนักใจ เพราะเส้นทางไม่สะดวก จึงพากันไปกราบทูลพระราชาทราบ พระราชาได้ตรัสถามว่า “จะหาวิธีการอื่นๆ ที่จะนำมาไม่ได้หรือ” เมื่อหมดหนทาง จึงตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้น จงสำรวจดูต้นไม้ต้นหนึ่งในอุทยานของเราสิ” พวก

รอตตายนพราชอภัยภูเบศร

๑๕

ช่างไม้พากันไปยังอุทยาน เห็นต้นรังอันเป็นมิ่งมงคลต้นหนึ่ง
ลำต้นตรง เป็นที่สักการบูชาของชาวบ้าน แม้แต่ราชินิกุลก็ไป
สักการบูชาทำพิธีกรรม จึงไปทูลขอต้นรังนั้นกับพระราช

พระราชดำริว่า “ธรรมดาดันไม้ในอุทยานเรา ย่อม
เป็นของเรา ไปเถิด พวกท่านจงไปโค่นต้นไม้ต้นนั้นเถิด” ช่างไม้
เหล่านั้นจึงพากันไปยังอุทยานพร้อมกับถือของหอมและดอกไม้
พวกเขาต่างเจิมแป้งหอมที่ต้นไม้ วงด้ายห้อยพวงดอกไม้ และ
จุดประทัด ทำพิธีกรรม ร้องบอกเหล่าภุมมเทวาว่า “ในวันที่ ๗
จากวันนี้ พวกเราจะมาตัดต้นไม้ ซึ่งพระราชทานอนุญาตแล้ว
ขอเชิญเทพยดาผู้บังเกิด ณ ต้นไม้นี้ ไปอาศัยอยู่ที่อื่นเถิด”

ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์เป็นเทพยดาเกิดที่ต้นไม้ต้น ได้ฟัง
ถ้อยคำดังนั้นแล้ว คิดว่า “ช่างไม้เหล่านี้คงจะตัดต้นไม้ต้นนี้
และวิมานของเราจักต้องฉิบหาย ชีวิตของเราก็จะสุดสิ้น รวม
ทั้งวิมานอีกมากที่ล้อมรอบเรา ก็จักต้องฉิบหายด้วย ความ
วินาศของเราจะไม่เบียดเบียนเฉพาะเรา แต่จะเบียดเบียนหมู่
ญาติด้วย เหตุนี้ ควรที่เราจะให้ชีวิตแก่หมู่ญาติเหล่านั้น” ครั้น
เวลากลางคืน พระโพธิสัตว์ประดับกายด้วยเครื่องอลังการอัน
เป็นทิพย์ เข้าไปห้องบรรทมของพระราช และยื่นร้องให้อยู่ ณ
เบื้องพระเคียรพระราช

รอดตายเพราะอาศัยญาติ

๑๖

พระราชาทอดพระเนตรเห็นเทวดาพระโพธิสัตว์ ทรงตระหนกพระทัย ตรัสถามว่า “ท่านเป็นใคร มายืนอยู่บนอากาศ ร้องให้ทำไม ภัยมาถึงท่านแต่ที่ไหน” เทวดาพระโพธิสัตว์ฟังพระดำรัสนั้นแล้ว กราบทูลว่า “เมื่อหม่อมฉันได้รับการบูชาอยู่ ๖๐,๐๐๐ ปี ชนทั้งหลายรู้จักหม่อมฉันว่า ภักทสาละ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นใหญ่ในทิศ เมื่อพระราชาพระองค์ก่อนสร้างพระนคร อาคารถและปราสาทต่างๆ นั้น พระราชาเหล่านั้นบูชาหม่อมฉัน ฉันใด แม้พระองค์ก็จงบูชาหม่อมฉัน ฉันนั้นเกิดความเจริญจะมีแก่ราชสำนักและประชาราษฎร์” พระราชาตรัสว่า “ก็ข้ามิได้เห็นต้นไม้อื่นๆ ที่จะใหญ่โตเช่นท่าน ท่านเป็นไม้งามเหมาะสมทุกประการ ข้าจะให้นายช่างทำปราสาทมีเสาเดียว และจะเชิญท่านมาอยู่ที่ปราสาท ชีวิตของท่านก็จักยั่งยืน”

เทวดาพระโพธิสัตว์กราบทูลว่า “ถ้าพระองค์ทรงดำริดังนี้แล้ว ขอจงตัดหม่อมฉันทำเป็นท่อนๆ เกิด จงตัดที่ปลายก่อน แล้วตัดท่อนกลาง ภายหลังจึงตัดที่โคน เมื่อหม่อมฉันถูกตัดเช่นนี้ ก็จะถึงความตายอย่างแน่นอน” พระราชาตรัสว่า “ราชบุรุษ ตัดมือเท้า หู และจมูก ภายหลังจึงตัดศีรษะของโจร ความตายนั้นชื่อว่า ตายเป็นทุกข์ ดูก่อนต้นรังผู้เป็นเจ้าป่า เขาตัดเป็นท่อนๆ เป็นสุขหรือหนอ ท่านมีเหตุอะไรจึงปรารถนาให้ตัดเป็นท่อนๆ ”

รอตตายนเพราะอาศัยญาติ

๑๓

เทวดาไม้รังงามกราบทูลว่า “ข้าแต่มหाराชา หม่อมฉัน ยึดมั่นเหตุอันประกอบด้วยธรรม จึงปรารถนาให้ตัดเป็นท่อนๆ เพราะหมู่ญาติของหม่อมฉัน เจริญอยู่ด้วยความสุข เกิดใกล้ ต้นรังข้างหม่อมฉัน เมื่อต้นรังใหญ่ถูกตัด ก็พึงเข้าไปเบียดเบียน หมู่ญาติเหล่านั้นให้ล้มลงด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ หม่อมฉันชื่อว่า เข้าไปทำความทุกข์ให้เกิดแก่คนเหล่านั้น เหตุนั้นหม่อมฉันจึง ปรารถนาให้ตัดเป็นท่อนๆ ”

พระราชาทรงยินดีว่า “เทวบุตรนี้เป็นผู้ดำรงธรรม มิได้ ปรารถนาจะทำลายวิมานของหมู่ญาติ ได้ประพฤติประโยชน์แก่ หมู่ญาติ เราต้องให้อภัยแก่เธอ” จึงตรัสรับรองว่า “ดูก่อน ต้นรังผู้เป็นเจ้าของแห่งป่า ท่านย่อมคิดสิ่งที่คุณควรคิด ท่านเป็นผู้ ปรารถนาประโยชน์แก่หมู่ญาติ ดูก่อนสหาย ข้าพเจ้าให้อภัยแก่ ท่าน ข้าพเจ้าไม่ต้องการปราสาทแล้ว ข้าพเจ้าจักไม่ให้เขาโค่น ต้นไม้นั้น เชิญท่านไปเถิด ขอท่านผู้มีหมู่ญาติแวดล้อม ได้รับ ลักการะ ได้รับความเคารพ ดำรงชีพเป็นสุขเถิด” เทวดาพระ- โภธิสัตว์แสดงธรรมถวายพระราชา แล้วลากลับไป ส่วนพระราชาทรงดำรงพระองค์อยู่ในโอวาทของพระโพธิสัตว์ ทรงทำบุญ มีถวายทาน ทรงทำทางสวรรค์ให้เกิดขึ้น

พระศาสดาทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาตรัสย่ำว่า

รอดตายเพราะอาศัยญาติ

๑๘

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้ในกาลก่อน ตถาคตก็ได้ประพตติ
ญาติตถจริยา” จากนั้นทรงประชุมชาดกว่า พระราชาในครั้งนั้น
ได้มาเป็นพระอานนท์ เหล่าภุมมเทวาผู้เกิดโดยรอบไม้รังได้มา
เป็นพุทธบริษัท ส่วนภัททสาลเทวราช ได้มาเป็นพระตถาคตเจ้า

เราจะเห็นว่า การสงเคราะห์ญาตินั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น
อย่างยิ่งในชีวิตพวกเรา เพราะหมู่ญาติจะเป็นที่พึ่งเป็นทั้งบิوار
และสหายธรรมในการทำมาดี เมื่อเราสงเคราะห์ญาติ ญาติ
ก็จะสงเคราะห์เราเช่นกัน เมื่อต่างสงเคราะห์กันและกันอย่างนี้
โลกจะมีความสุขและดำรงอยู่ต่อไปได้ เหมือนรถมีตัวรถ มีล้อ แยก
เพลาค้ำจนกันไป

พระพุทธร่องค์ทรงแนะนำให้เราสงเคราะห์กัน ด้วยการให้
ด้วยคำพูดที่ไพเราะ ด้วยการประพตติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์
และการทำตัวให้เสมอต้นเสมอปลายในคุณธรรมความดีต่างๆ
เมื่อทำได้เช่นนี้ สันติสุขจะบังเกิดขึ้นอย่างแน่นนอน สันติสุขจะ
เกิดขึ้นมาได้อย่างรวดเร็ว นั้น ต้องเกิดจากใจที่มีความปรารถนา
ดี เกิดจากใจที่หยุดนิ่ง ดังนั้น ให้เราหมั่นทำใจให้หยุดนิ่งกัน
ทุกๆ คน เพื่อทำโลกของเราให้มีแต่ความสงบสุข รมเย็นตลอดไป

